

Nieuwsbrief

Een uitgave van:
v.z.w. Verzamelaars Unie Hasselts Keramiek
 Heerstraat 154, B3511 Kuringen
 vzw.vuhk@telenet.be
 www.hasseltskeramiek.be

51 november 2019

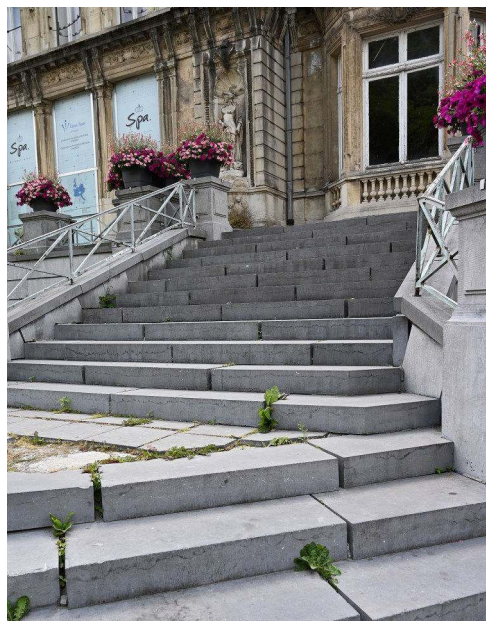
COLOFON

Redactie: R. Vliegen, P. Thijs
 R. Favoreel

Eindredactie: P. Thijs

Fotografie: P. Thijs *

* (tenzij anders vermeld).

Spa.
 AUTORITEIT
 VILLE DE SPA
 Service Environnement

Rue de l'Hôtel de Ville, 44
 Tél. 087 795 382 - Fax 087 775 773

AVIS D'ENQUETE PUBLIQUE

Etablissements contenant des installations ou activités classées en vertu du Décret du 11 mars 1999 relatif au permis d'environnement

Concerne la demande de l'Ass. Mom. FOREMOST IMMO, dont le siège social est situé rue Van Orley 15 à 1000 BRUXELLES.

En vue d'obtenir le permis environnement pour l'exploitation d'un complexe hôtelier avec piscine et parking en sous-sol, Place Royale 2 à 4900 SPA.

Le dossier peut être consulté à l'administration communale à partir du 25/05/2019

Date d'affichage de la demande	Date d'ouverture de l'enquête	Lieu, date et heure de clôture de l'enquête	Les observations écrites peuvent être adressées à :
21/05/2019	25/05/2019	10/06/2019 Service Environnement de l'Administration communale de Spa	Administration communale de Spa Rue Hôtel de Ville, 44 4900 SPA

Le Collège communal,

Porte à la connaissance de la population qu'une enquête publique est ouverte, relative à la demande susmentionnée.

Le dossier peut être consulté à partir de la date d'ouverture jusqu'à la date de clôture de l'enquête, chaque jour ouvrable de 9h à 12h et les samedis 01/06/2019 et 08/06/2019 de 10h à 12h sur rendez-vous pris au Service Environnement en matinée (087 795 382).

Tout intéressé peut formuler ses observations écrites ou orales auprès de l'administration communale dans le délai mentionné ci-dessus, jusqu'à la clôture de l'enquête.

A Spa, le 17/05/2019

Par le Collège,

Le Directeur général,
 François TASQUIN

pour le Bourgmestre,
 par délégation
 L'Échevin de l'Environnement,
 Yoann FREDERIC

Agents traitants : Sophie DEPREZ, Baptiste DELCOUR, conseillers (087 795 382 en matinée).

De foto boven de monumental arduinen trap naar de ingang toont het verval van de eens zo prestigieuze baden. Op een raam aan de zijkant de fameuze gele affiche die de herinrichting aankondigt.

VOORWOORD

Beste leden,

In deze uitgave besteden we wat extra aandacht aan Spa het stadje ten Oosten van Luik was tijdens de "Belle époque" een belangrijk kuuroord en zowat de vaste residentie van de van koning Leopold II vervreemde echtgenote koningin Maria Hendrika. De geneugten van het kuuroord en met koninklijke allures maakten eind 19e begin 20e eeuw van het stadje een echt centrum voor de Belgische-en buitenlandse beau monde het-geen zich op zijn beurt vertaalde in de oprichting van talrijke imposante gebouwen waaronder de fameuze baden. In 2004 konden enkele leden dankzij de goede contacten van Michel en Rita dit gebouw bezoeken om er de met Hasseltse keramiek beklede badcellen te gaan bewonderen. Het was een mooie ontdekking want deze cellen zijn een echte stalkaart van het assortiment standaardtegels die de Hasseltse fabriek aanbood in die tijd. Het pand stond in die periode al geruime tijd leeg want er waren nieuwe baden gebouwd waardoor de oude in onbruik raakten. Het bestuur heeft verschillende malen geprobeerd om opnieuw toegang te krijgen om de cellen opnieuw met alle geïnteresseerde leden te kunnen bezoeken en de badcellen eens uitgebreid te laten fotograferen maar alle pogingen ten spijt kregen we geen toegang meer.

In augustus vernamen we dat de baden zouden gerestaureerd en heringericht worden. De vrees dat met deze herinrichting de tegelbekleding definitief zou kunnen verdwijnen inspireerde onze voorzitter om aan de erfgoedraad de vraag te stellen of we ons ook niet moesten zorgen maken over de vrijwaring van Hasselts erfgoed dat buiten de stad ligt. De raad adviseerde om de bevoegde schepen hier over aan te spreken en hem te vragen om zijn collega in Spa hier over te consulteren. Enkele weken geleden mochten we ons voorstel op het kabinet van schepen Venken gaan verdedigen en kregen we de belofte dat er contact zou opgenomen worden sindsdien zijn we in blijde verwachting van een antwoord en hopen we alsnog de baden te kunnen bezoeken of de verzekering te krijgen dat de tegels gevrijwaard zullen worden.

Het bestuur

Ook dit jaar kregen we van onze sponsor een financiële ondersteuning waarvoor we als dank plaats maken voor hun logo en daarbij ook hun gastronomie in een gezellige sfeer graag aanbevelen

C.GROUP
 ● THE CENTURY

TERUG NAAR SPA

Zowat 15 jaar geleden gingen we naar Spa om er de baden te bezoeken. Dit uitstapje kaderde in de voorbereiding van de tentoonstelling Ravissant die begin 2005 haar deuren zou openen. Deze tentoonstelling die het assortiment bouwkeramiek van Hasseltse makelij aan een groot publiek wilde tonen vergde heel wat voorbereiding op het vlak van het fotograferen van tegelrealisaties, het samenbrengen van de objecten en het schrijven van de lijvige catalogus. In de marge van deze voorbereidingen viel het mij op dat er melding gemaakt werd van een ere-diploma in Spa in het jaar 1904. Enkele jaren later ontdekten we dat er 1904 een “sport tentoonstelling” in Spa werd georganiseerd hetgeen de aanleiding was om in NB 13 de hypothese te maken dat het een en het ander wel eens verband met elkaar zouden kunnen hebben. Het feit dat we nergens sporen terug konden vinden van dit verband bleef knagen en dus besloot ik in de loop van 2018 dat het tijd werd om wat veldwerk te doen in Spa in de hoop er een spoor te vinden. Ik nam dus per mail contact met de toeristische dienst die me onmiddellijk doorverwees naar het “Body fonds” en nog voor ik de kans kreeg om de fondsbeheerder zelf te contacteren nam de zeer vriendelijke dame mvr. Chantal Fourneau zelf telefonisch contact met me op. Na haar uitgelegd te hebben over wat ik juist zocht beloofde zij me om mijn bezoek voor te bereiden en zelf al in de oude kranten op zoek te gaan naar informatie over die fameuze sporttentoonstelling.

Door omstandigheden duurde het nog tot medio 2019 voor ik effectief naar Spa kon gaan om de vondsten van mvr. Fourneau te gaan bekijken. En ja hoor na enkele uren doorploegen van oude kranten uit 1904 vonden we eindelijk in “La Gazette de Spa van 4 september 1904 een artikel waarin de winnaars waaronder het ere diploma voor de Majoliques de Hasselt vermeld werden.

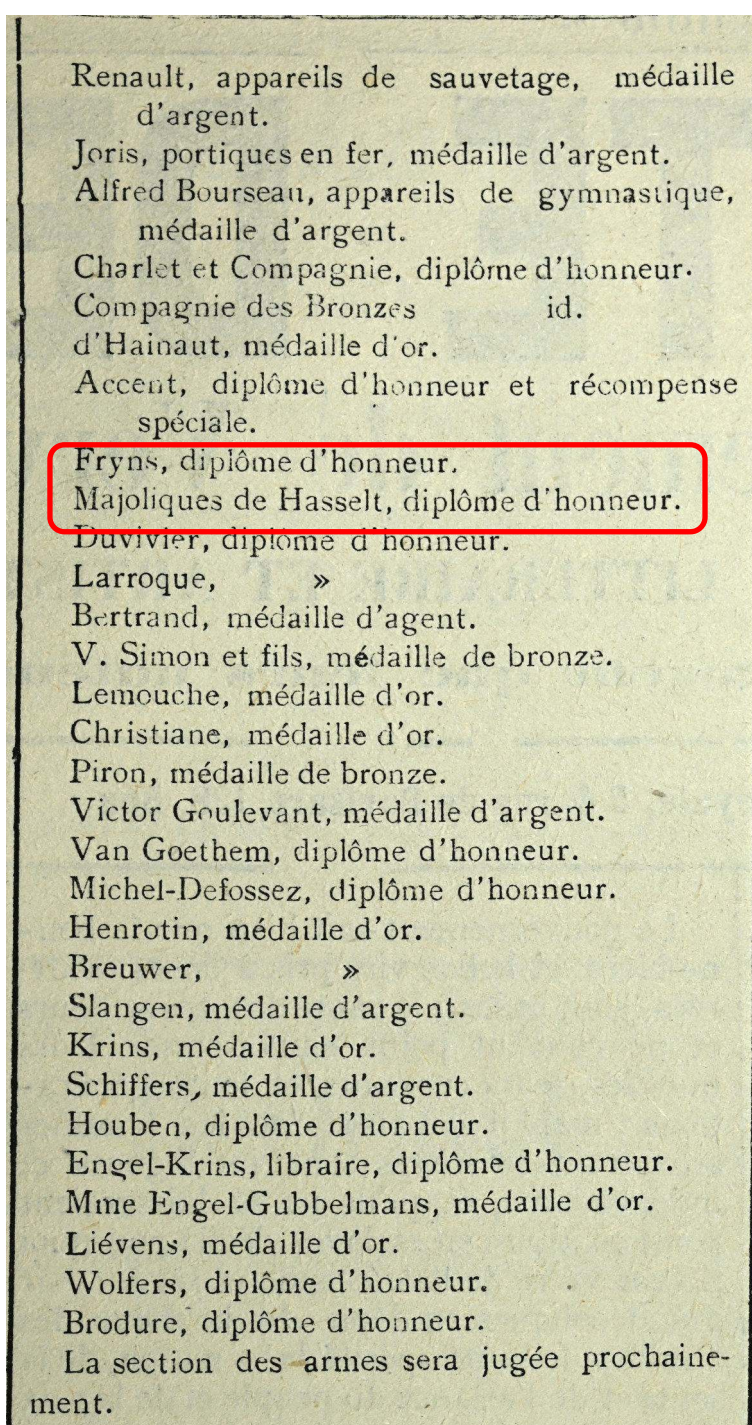
Opvallend is dat bij de lijst van de winnaars ook een mr. Fryns (verm. uit Hasselt) vermeld wordt en dat er een groot aantal exposanten blijkbaar aanwezig waren die in se niet rechtstreeks iets met sport te maken hebben. Vermoedelijk hebben de organisatoren het praktische aan het aangename gekoppeld en werd de Exposition de Sports mede gefinancierd door de verhuur van expositieruimte aan industriëlen hetgeen de aanwezigheid van bvb een jeneverstoker zou kunnen verklaren.

Als kers op de taart kregen we ook nog een exemplaar te zien van de brochure waarin ter voorbereiding van de tentoonstelling het reglement en het inschrijvingsformulier terug te vinden zijn. We mochten van alles foto's maken waarna ik nog de gelegenheid kreeg om haar wat meer uitleg te geven over de Hasseltse fabriek en de tegelrealisaties die ze o.a. in Spa hadden gemaakt. Het was dankzij haar dat ik ook de informatie kreeg over de nakende herinrichting van de baden waarna ik spoorwegs naar de gekende gele affiche ben gaan zoeken en zo de bevestiging kreeg dat de verbouwingen weldra zouden starten.

Hieronder en op de volgende pagina tonen we enkele van de foto's die ik ter plaatse kon maken.

Veel leesplezier,

Patrick Thijs

Boven links: Een goede voorbereiding van een groot evenement staat garant voor het succes en dat was in 1904 niet anders. In het eerste boekje links wordt het hele project uit de doeken gedaan. In dit 16 p. tellend boekje vonden we een schat aan informatie o.a. over het budget met de vermelding dat de stad 20.000 frank zou geven en dat er aan de staat een subsidie van 15.000 frank extra moest gevraagd worden. We vonden er ook een lijst in van belangrijke personen die voor de tentoonstelling moesten "warm gemaakt" worden. Verder bevat het een opsomming van de verschillende sporten, mogelijke sponsors en exposanten.

Boven rechts: In dit boekje met het prachtig schutblad in 4 kleuren druk, werd op de 32 pagina's het reglement van de tentoonstelling minutieus uitgeschreven.

In het reglement wordt eveneens melding gemaakt van een officiële catalogus. De exposanten die er in opgenomen wensten te worden moesten er uiteraard voor betalen. De keramiekfabriek heeft daar haast zeker in gestaan. Spijtig genoeg heeft het fonds deze catalogus niet in zijn bezit.

In het fonds zit ook de hele collectie van het weekblad "La saison de Spa". In het nummer van 1 september 1904 verscheen eveneens een identieke lijst met eervolle vermeldingen en diploma's voor de deelnemende exposanten

4 OP EEN RIJ

In Brugge staat een rij van 4 huizen in de Generaal Lemanlaan (nr.31>37) en op nr. 37 woont Charlotte Hoste, de sympathieke verantwoordelijke van het Belle Epoque Centrum in Blankenberge.

Charlotte en haar echtgenoot kochten het huis enkele jaren geleden en het is dankzij de samenwerking met onze vzw en de kennis die ze daarmee verwierf over Hasseltse keramiek dat ze onmiddellijk de link kon leggen tussen de keramische gevelbekleding op deze rij huizen en de Hasseltse fabriek. Tijdens een bezoek aan een tentoonstelling kwam dit ter sprake en nodigde zij ons uit om eens een kijkje te komen nemen. Toen we in september aan de kust waren besloten we er eindelijk eens werk van te maken en trokken we naar Brugge om deze huizen eens van nabij te gaan bekijken. De dag die we gekozen hadden kondigde zich somber aan maar bij onze aankomst kort na de middag piepte de eerste zonnestralen door het loodgrijze wolkendek kortom ideaal om wat leuke foto's van dit kwartet te maken. Het spreekwoord getrouw dat één beeld meer zegt dan 1000 woorden laten we hierna de beelden spreken.

P. Thijs

Van de architect en de bouwplannen van deze rij huizen is spijtig genoeg niets bekend want een groot aantal archiefstukken waaronder de plannen en de bouwvergunningen is door waterschade deels vernield.

De architect koos duidelijk om de 4 panden op basis van éénzelfde plan te bouwen. Dit is goed merkbaar aan de plaatsing van de voordeuren, de ramen en de erkers die identiek zijn. Daarenboven koos hij niet voor een al te uitbundige stijl maar eerder voor een strakker geheel. Dit doet dan ook vermoeden dat deze huizen dateren uit de late art nouveau periode (+/- 1910).

De architect had duidelijk wel zijn licht opgestoken bij de Brugse verdeler van Hasselts keramiek want die kon hem blijkbaar overtuigen om naar analogie met vele huizen in Blankenberge en andere kuststeden te kiezen voor een keramische gevelbekleding met versieringen in de vorm van tegelfriezen en tegelpaneeltjes. Opvallend hierbij is de keuze om voor de 2 buitenste panden en de 2 binnenste panden dezelfde tegelfriezen te gebruiken en ook hetzelfde kleurpatroon waaronder een vrij zeldzame lichte aubergine kleur toe te passen.

Boven: er is een duidelijke symmetrie in de gevelopbouw en de bekleding van de panden uiterst links en uiterst rechts in de rij. De kleuren van de bekleding zijn zeer bleek groen met aubergine accenten in de dwarsstroken, de raamboogbekleding en de sierpaneel omlijstingen die in halfronde lijstelementen werden uitgevoerd.

Rechts: de 2 middelste panden waarvan het rechtse haast volledig verscholen gaat achter de begroeiing in de voortuin, hebben de typisch Hasseltse roestbruine tinten in de dwarsstroken, de raamboogbekleding en de omlijsting van friezen en tegelpaneeltjes.

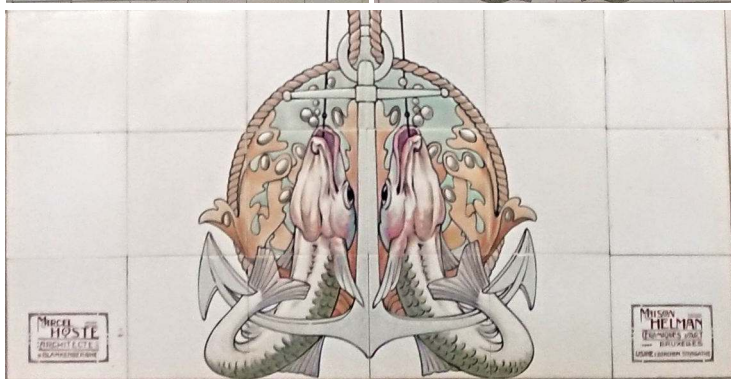

Boven: De detailfoto's van de tegelpanelen en tegelfriezen zijn het onomstotelijk bewijs van de Hasseltse origine.

Van het 2e paneel van de villa Marguerites konden door de begroeiing geen goede foto's gemaakt worden.

Rechts een foto van de raambekleding waarop duidelijk de tegelstrips te zien zijn die we al kenden van Hotel Leopold. De staat van de strips langs de voorzijde is op sommige plaatsen zeer slecht. De zuidwestelijke orientatie en het spel van zon regen en temperatuurschommelingen hebben duidelijk hun tol geëist waardoor er ook op sommige plaatsen lacunes ontstonden, misschien werk voor een andere Charlot...

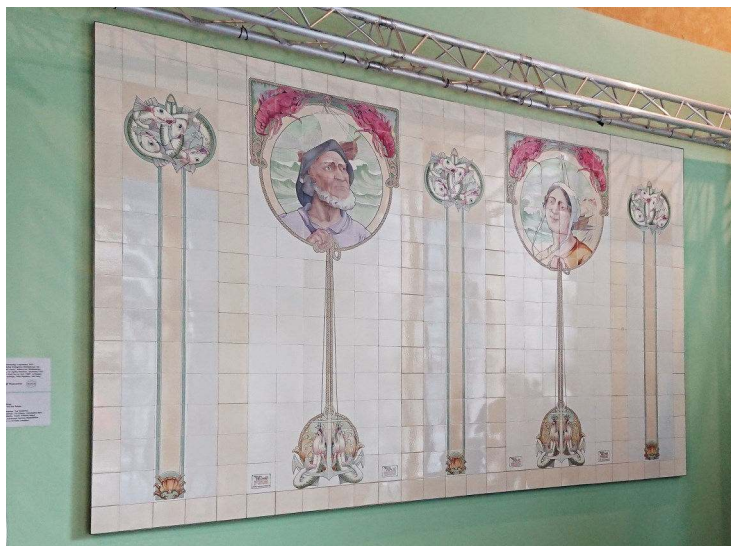

Boven: de 2 medaillons met de afbeelding van de visser en zijn vrouw.

Midden: detail van de signatuur van architect Hoste en de fabrikant Helman.

Onder: het volledige paneel in de nieuwe opstelling.

Het Blankenbergse tegelpatrimonium kwam omwille van het aandeel van Hasseltse tegels hier al meermaals aan bod. De wijze waarop de lokale overheid onder de stuwende kracht van de Stadsgidsen vereniging met Alberta Van Asbroeck op kop hiermee omgaat kan niet anders dan voorbeeldig genoemd worden en het is dan ook de moeite waard om hier het resultaat van deze samenwerking te tonen.

Alles begon enkele jaren geleden toen bekend raakte dat de oude viswinkel Azuur-Tant zou gesloopt worden. Het interieur van deze winkel was helemaal bekleed met tegeldecors afkomstig van de Helman fabriek uit St Agatha Berchem en verkeerde nog in uitstekende staat. Naar analogie met vorige acties nam ook nu de vzw Vriendenkring Blankenbergse Stadsgidsen het voortouw waarbij er op een hedendaagse manier aan “crowdfunding gedaan werd om de meer dan 500 tegels van 15x15 cm, van de muur te halen en een nieuwe bestemming te geven. De actie werd begroot op zowat 10.500 € en dit bedrag werd mede dankzij het toepassen van fiscale aftrek voor giften binnen de voorzien termijn bereikt.

De tegels weghalen was echter slechts het eerste deel want zoals steeds heb je braak bij dergelijke operaties en dient er dus gerestaureerd te worden en als dat eenmaal gedaan is moeten ze nog op een drager bevestigd te worden om ze op een nieuwe locatie opnieuw te kunnen tonen. De crowdfunding liep dus door tot begin 2019 waarna het stadsbestuur genereus het overblijvend gat in de begroting opvulde.

In tussentijd waren de tegels al naar Den Haag verhuisd om bij de firma HN Projects (Henk Nijenhuis) gerestaureerd te worden. Zij kregen ook de opdracht om ze opnieuw op individuele panelen te monteren en er een kader en ophangstelsel voor te leveren.

Er moest ten slotte ook nog een plaats gezocht worden om de gerestaureerde tegelpanelen op permanente basis terug te kunnen exposeren. Ook hier kwam het stadsbestuur met een oplossing zij bood een plaats aan in de foyer van het Casino (ingang Casinostraat).

Na meer dan 2 jaar werd op 8 september 2021 het tegelpaneel in al zijn glorie officieel ingehuldigd met een academische zitting en een drukbezochte receptie.

Als sponsor mochten we er bij zijn en we hebben er echt van genoten, niet alleen van het mooie resultaat maar ook van de hapjes en de drankjes en de gezellige babbel met de aanwezig erfgoedliefhebbers uit alle hoeken van het land

P. Thijs

De hier naast afgebeelde kapstok werd door de beroemde Luikse architect Serrurier Bovy gemaakt en enkele maanden geleden op een veiling in Luik verkocht. Vermits we zeker zijn dat er een commerciële link was tussen Bovy en de Hasseltse keramiekfabriek kunnen we er van uitgaan dat de kleine groene en roestbruine tegels die als achterwand van de paraplustand in dit meubel werden aangebracht naar alle waarschijnlijkheid ook van Hasseltse origine zullen zijn.

Het gebruik van geglazuurde tegels is een evidentie want ze zijn waterafstotend en op die manier wordt het kostbare hout niet door het vocht van de natte regenschermen beschadigd.

Blijkbaar werd deze techniek niet altijd toegepast want er zijn gelijkaardige kapstokken bekend van Bovy waar er noch een houten noch een betegelde achterwand in de paraplustand gemonteerd werd.

Door deze vondst gingen we wat verder zoeken naar Bovy meubels waarin ook tegels verwerkt werden. Zo vonden we een kaptafel op een veilingssite en een kleine buffetkast die op Catawiki voor de luttel som van slechts 151€ verkocht werd (zie afbeelding hier onder). De haardbekleding daarentegen die op een verkoopsite staat kost 64000\$!

Zo zie je maar dat het Hasselts keramiek gekoppeld aan een grote naam aardig in de prijzen kan vallen.

P. Thijs

Large Ceramic Vase in the Style of Hector Guimard

€4,800

PURCHASE

MAKE AN OFFER

Shipping: Rates vary by destination and complexity

Request a quote

Ships From: Saint-Ouen, France

Need help? Call our 1stlids specialists +1877-721-3427

Vetted Professional Seller

★★★★★ 4.4 / 5

Questions about this piece?

Foto Links: Niet alleen de keramiek die door Bovy gebruikt werd haalt hoge prijzen getuige de vaas hier naast in de stijl van 'Hector Guimard' die op een internationale verkoopsite aangeboden wordt.

Vraagprijs: 4800 €!

GEVONDEN

Het had niet veel gescheeld of we moesten een NB versie zonder vondsten maken maar dankzij een tip van Kristof konden we op de veilingsite Catawiki dit bord aankopen.

Het Wreesmann bord is natuurlijk wel al bekend en ook deze kleur variant kenden we al maar het is toch het vermelden waard alleen al om het feit dat de verkoper me bij het ophalen vertelde dat hij wist dat een dergelijk bord ook in de collectie van een Nederlands museum zit.

Ter plaatse kon hij me niet de juiste informatie geven maar voor ik goed en wel thuis was zat er al een mailtje in de inbox met de nodige informatie. Het bleek om het “Noordelijk Scheepvaartmuseum” in Groningen te gaan. De link met dit museum lijkt me logisch want Wreesmann was een succesvol zakenman in die stad en zijn wijnhandel zal zeker voor een deel via het water bevoorraad geweest zijn.

Om het museum in te lichten over de origine van het bord hebben we een berichtje nagelaten en hopelijk krijgen we hier een antwoord op dat we u na ontvangst zeker niet zullen onthouden en in een volgende uitgave zullen opnemen

P. Thijs

Ook bij dit bord is aan de achterzijde goed te merken dat er soms snel moest gewerkt worden. Het is slechts gedeeltelijk geglaazuurd en op de rand rond de standing zijn kuiltjes te zien waar de keramiekspecie met een veel te natte spons werd weggevaagd.

KENMERKEN

Maten: Ø 45,5 cm

Nummer: GEEN

Andere: GEEN

Kleuren: corpus diverse groentinten bruin, lila teksten

Scherf: wit

GIS REGISTRATIE

Op de algemene vergadering van maart werd het project om het Hasselts erfgoed te registreren reeds voorgesteld en hadden we het plan opgevat om dit tijdens de zomermaanden met enkele vrijwilligers te doen.

Er zijn intussen 6 maanden verder en we zijn nog niet uit de startblokken geschoten...

De voornaamste reden die aan de basis van deze vertraging ligt is het feit dat het niet alleen om de keramiek in de gevels gaat maar ook om de kapelletjes, standbeelden, km.-palen uithangborden gedenktekens enz...

De gegevens van al deze elementen moet op een uniforme manier geregistreerd worden en er zijn verschillende erfgoedverenigingen die op verschillende manieren met deze informatie omgaan.

Nadat het bestuur van de Erfgoedraad zich hier over heeft gebogen werd er besloten om de registratiefiches die elkeen gebruikt eerst te stroomlijnen en er op toe te zien dat alle nodige informatie er ook op terug te vinden is. Dit wordt voortaan gecoördineerd door Veronique Van Nierop die als erfgoedmedewerkster verbonden is aan het Stadsmus. Zij heeft de eerste stappen in die uniformisering gezet en het is nu aan ons om deze op onze fiches toe te passen. De winterperiode die voor het maken van goede foto's minder geschikt is komt nu goed van pas om deze aanpassingen te doen zodat we in de lente van 2020 aan de slag kunnen gaan.

Let wel het houdt niet op nadat we op het terrein de nodige gegevens hebben verzameld moet dit ook nog allemaal effectief in het GIS bestand ingebracht worden.

Ik heb me laten vertellen dat dit zeer makkelijk is en er eigenlijk geen speciale opleiding voor nodig is. Op de eerstvolgende erfgoedraad staat dit punt opnieuw op de agenda en zullen we een praktijkvoorbeeld krijgen, ik ben benieuwd en hou jullie op de hoogte in de volgende uitgave van deze nieuwsbrief.

P. Thijs